

I. PATRIMONI I MUSEÏTZACIÓ

Un exemple de desprotecció del
patrimoni arqueològic a Catalunya:
la Balma de la Xemeneia (Amer)

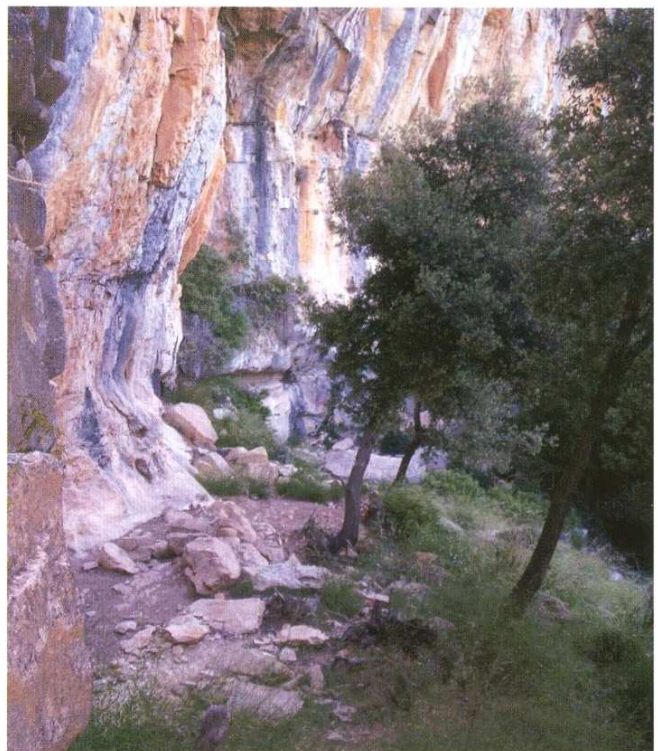
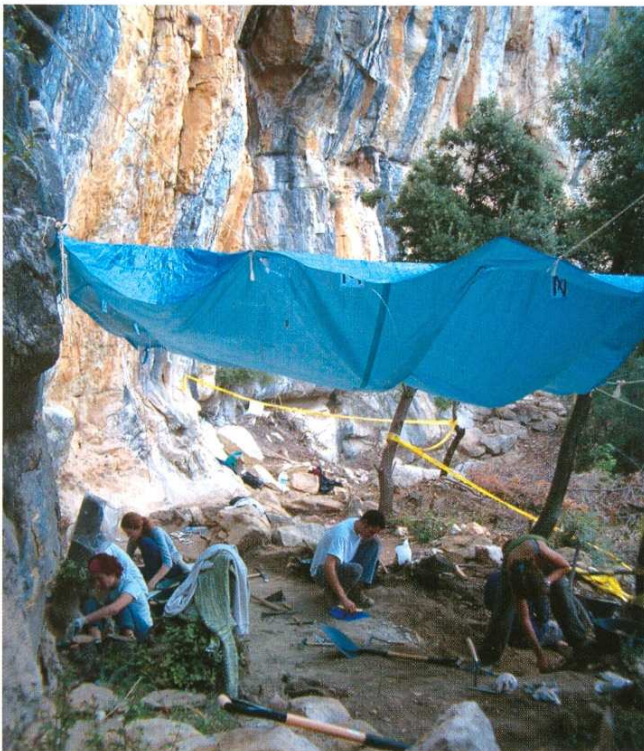
per Albert Aulines i Joan Abad

El projecte científic i social que l'Associació Arqueològica de Girona i la Universitat de Tarragona vam iniciar i dur a terme durant els anys 2001 a 2004 a la Balma de la Xemeneia està paralitzat des de l'agost de 2004 per causes que hem explicat en diverses ocasions en els darrers *Quaderns de treball*, números 13 (2005), 14 (2006) i 15 (2007). Adia d'avui, es manté intacte aquesta paralització: una vegada més cap de les institucions administratives que al nostre país haurien de tenir responsabilitat sobre el patrimoni arqueològic d'Amer (Servei d'Arqueologia i Ajuntament d'Amer) no han fet ni intentat absolutament res per tal de trobar una possible solució per aquest jaciment, com així seria d'esperar, essent com són les administracions competents en aquesta matèria.

A continuació farem unes breus reflexions a l'entorn del patrimoni arqueològic del nostre país a partir de l'experiència de la Balma de la Xemeneia. I, tot seguit, en un quadre de text, descriurem, pas a pas, totes les activitats dutes a terme en aquest jaciment: serà en format *curriculum vitae* pensat com a punt de partida per un futur, esperem que proper, en el qual nosaltres mateixos, potser, o d'altres generacions podran reprendre i dur amb normalitat i amb sentit comú intervencions arqueològiques a la Balma de la Xemeneia, tal com així hi va tenir lloc entre els anys 2001 i 2004.

Per poder iniciar, l'any 2001, les excavacions arqueològiques a la Balma de la Xemeneia van fer falta moltes gestions burocràtiques: ens vam haver d'informar a l'ajuntament d'Amer a qui corresponia la propietat del jaciment; vam haver de demanar uns quants permisos d'excavació, tant al propietari com al Servei d'Arqueologia; vam haver de demanar l'aval d'una institució científica com és la Universitat de Tarragona; vam haver de formalitzar uns quants projectes d'investigació, tant per l'excavació pròpiament, com per la posterior conservació i protecció de les restes arqueològiques; vam haver de realitzar unes quantes memòries d'excavació; i en encara uns quants tràmits, de tot tipus i ordre.

De fet, tots aquests passos els vam dur a terme perquè és el protocol necessari per engregar una excavació arqueològica. Potser vam tenir algun problema puntual d'ordre burocràtic (la lentitud de les administracions a respondre, que treballen a ritme no competitiu), però, en línies generals, tot va ser correcte, el projecte es desenvolupava amb normalitat i començaven a aparèixer els primers resultats, tant a nivell científic com social. Tot aquest procés (cartes a l'administració, publicacions, permisos) està ben documentat en els *Quaderns de treball* números 12 (2004) i 13 (2005).

Figura 1. Dues imatges del jaciment arqueològic de la Balma de la Xemeneia: setembre de 2003 i juliol de 2008

A l'esquerra, la Balma de la Xemeneia en ple funcionament durant la II campanya d'excavacions arqueològiques de setembre de 2003. A la dreta, estat de deixadesa i de desprotecció evident del que encara és, potencialment, un dels jaciments paleolítics de les comarques de Girona amb una àmplia seqüència estratigràfica del període paleolític.

Quan l'agost de 2004 la situació es va capgirar degut a l'actitud ignorant, irracional i violenta del propietari dels terrenys vers el projecte científic i social de la Balma de la Xemeneia, nosaltres vam mantenir i continuar la mateixa línia formal: ens vam dirigir una vegada i una altra a les institucions públiques que tenen responsabilitat en matèria de patrimoni arqueològic al nostre país (Servei d'Arqueologia de Girona i de Catalunya i Ajuntament d'Amer) de la mateixa manera i amb el mateix to que ens hi havíem adreçat mentre el projecte es duia a terme amb normalitat.

El que no es pot comprendre de cap de les maneres és com, a partir d'aquell moment, aquestes administracions han defugit de la seva responsabilitat administrativa. Enlloc de fer la seva feina correctament i, d'acord amb la llei (Llei de Patrimoni Cultural Català), intentar buscar una possible solució conciliadora, el que han fet ha estat no fer res. I, això malgrat la quantitat de cartes formals i registrades, propostes, trucades i intents de reunions presencials que els hi vam trametre per tal que busquessin una solució, la qual era i és possible de diverses maneres (cessió, compra, permuta o expropiació dels terrenys), però, totes aquestes vies només les pot materialitzar l'administració, perquè aquesta és la seva raó de ser: gestionar el patrimoni cultural del nostre país de tal manera que sigui possible la seva investigació, conservació i difusió sense que això signifiqui un perjudici dels àmbits públics i privats.

Entenem que les administracions tenen els mitjans per aplicar la legislació vigent, és a dir, la mateixa legislació que l'administració estableix com a norma i que, quan li interessa, bé prou que s'espavila a aplicar-la. Per què, doncs, no actua sempre de la mateixa manera? Això ens facilitaria a tots la feina: sabríem a que atènr-nos perquè sinó, ben al contrari, tot plegat provoca una situació de desconcert i desconfiança. Entenem que, com a mínim, l'administració ha de mostrar la voluntat d'aplicar-la, aquesta legislació.

Per altra banda, de cap manera podem entendre que el criteri d'una persona ignorant en matèria d'arqueologia prevalgui amb aquest grau sobre professionals, llicenciats, estudiosos i institucions científiques qualificades en el camp de d'arqueologia. Perquè si això és així, com en el cas de la Balma, quin sentit té que els seus investigadors hagin estudiat una carrera si a l'hora de la veritat això no serveix per res. I, també, de què serveix que la universitat ensenyi uns coneixements que, a la pràctica, són invalidats i censurats per un ignorant en la matèria. Tot plegat ens fa arribar a la conclusió que l'administració és un

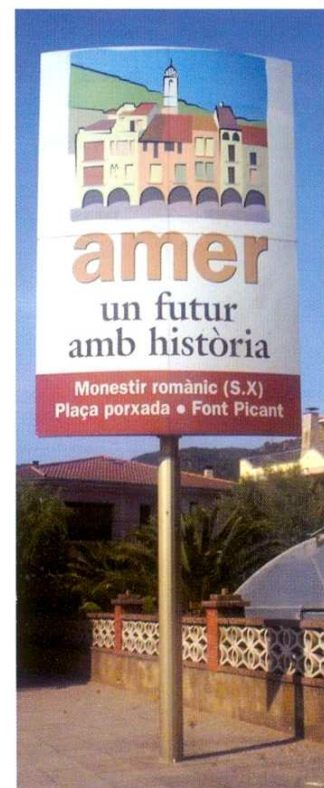
món de molta paperassa, molt de discurs, de projectes de gran envergadura i de paraules eloqüents, però, a l'hora de la veritat, tot és un gran paper mullat. El pitjor, però, és que actuant així perjudiquen a certs sectors i projectes d'ordre social i, per tant, l'administració deixa de ser un organisme al servei de les persones.

Per acabar, i en clau positiva, comentarem que continuem pensant i reiterem que a la Balma de la Xemeneia i a els cingles de Sant Roc d'Amer és possible desenvolupar-hi un projecte rendible i beneficiós, a curt i mitjà termini, pel municipi d'Amer, des de tots els punts de vista: arqueològic, històric, científic, social, educatiu, ambiental i econòmic. Els fonaments perquè això un dia sigui possible ja són posats (és la feina que hem fet durant tots aquests anys). Ara, però, perquè aquest projecte científic i social es pugui reprendre i desenvolupar amb normalitat només farà falta que les condicions administratives, bàsicament, però també, les socials, siguin les idònies i que s'ajustin *de facto* a la normativa vigent sobre el patrimoni cultural del nostre país.

Figura 2

"Amer: un futur amb història"

És l'eslògan que actualment dona la benvinguda al poble d'Amer. És un eslògan molt ben trobat i hem de felicitar els qui el van promoure: en el municipi d'Amer hi ha restes prehistòriques (Santa Elena I-XII, Balma de la Xemeneia, Cau Negre de Sant Roc), ibèriques (Puig d'Àlia) o medievals (monestir de Santa Maria). Així, la darrera part de l'eslògan -Història- és ben certa i està més que provada: és un fet irrefutable. Però, respecte a la primera part -Futur- hem de dir que encara és molt qüestionable si tenim en compte casos com el de la Balma de la Xemeneia. A partir d'ara, doncs, només fa falta -i no és poca feina-, que des d'Amer mateix també s'impulsi, es potenciï i, efectivament, s'administri de debò un Futur a aquesta Història.

Girona, 15 de setembre de 2008

Xavier Targa

Alcalde d'Amer
Plaça de la Vila, 30
17170 Amer

Benvolgut Xavier,

Li fem arribar el Quadern de treball número 15 publicat aquest 2007 per l'Associació Arqueològica de Girona i la monografia "Jaciment arqueològic. Balma de la Xemeneia. Localització i intervencions arqueològiques (1983-2005).

Aquesta monografia sobre la Balma de la Xemeneia és la síntesi divulgativa de la tasca arqueològica que, a nivell científic i social, hem dut a terme durant els anys 2001 a 2005 en aquest jaciment paleolític d'Amer, potencialment un dels més complets per comprendre l'evolució humana durant la darrera glaciació a Catalunya.

Infinitats de vegades hem exposat, formal i oralment, la nostra opinió respecte aquest jaciment. Continuem pensant i reiterem que a la Balma de la Xemeneia i a els cingles de Sant Roc d'Amer és possible desenvolupar-hi un projecte rendible i beneficiós, a curt i mitjà termini, pel municipi d'Amer, des de tots els punts de vista: arqueològic, històric, científic, social, educatiu, ambiental i econòmic.

Els fonaments perquè això un dia sigui possible ja són posats (és la feina que hem fet durant tots aquests anys) i d'això n'és una bona prova aquesta monografia. Per tant, ara, perquè aquest projecte científic i social es pugui reprendre i desenvolupar amb normalitat només farà falta que les condicions administratives, bàsicament, però també, les socials, siguin les idònies i que s'ajustin de facto a la normativa vigent sobre el patrimoni cultural del nostre país.

Res més, doncs.

Aprofitem l'ocasió per saludar-lo atentament

Joan Abad i Albert Aulines
Associació Arqueològica de Girona

16 d'octubre de 2008

Joan Abad i Albert Aulines
Associació Arqueològica de Girona
c/ Creu, 6, 1r, 1r.
17001 Girona

Benvolguts companys i amics,

Havent rebut el Quadern de treball número 15 i la monografia sobre la Balma de la Xemeneia, no puc sinó congratular-me de com doneu continuïtat a la tasca de diferents generacions, tot restant a la vostra disposició per tal d'ajudar a que la nostra tasca social i científica sigui estesa a tota la societat.

Moltes gràcies a vosaltres

Eudald Carbonell

CURRICULUM VITAE DE LA LA BALMA DE LA XEMENEIA (1983-2001)

1. PUBLICACIONS

Llibres

Abad, J. i Aulines, A. (2007); Jaciment arqueològic Balma de la Xemeneia. Localització i intervencions arqueològiques (1983-2005). Girona: Associació Arqueològica de Girona.

Capítols de llibres

Abad, J.; Aulines, A. i Garcia, J. (2008); Les ocupacions humanes més antigues de La Garrotxa. Història de La Garrotxa dins Història de les comarques gironines. Vol. IV. Girona: Diputació de Girona.

Articles

Abad, J. i Aulines, A. (2001); La Balma de la Xemeneia (cingles de Sant Roc d'Amer). Quadern de l'Associació Arqueològica de Girona. Número 10. Girona: Associació Arqueològica de Girona. Pàgs. 27-28.

Abad, J., Aulines, A., Matarrodona, M. i Sunyer, X. (2002); Itinerari per la muntanya del Grony. Revista Amera, número 3. Amer: Ajuntament d'Amer. Pàgs. 30-32.

Abad, J. i Aulines, A. (2002); Campament provisional. Taller d'arqueologia experimental a Amer. Revista Amera, número 4. Amer: Ajuntament d'Amer. Pàgs. 8-10.

Abad, J., Aulines, A. i Pujadas, R. (2002); La Vall de Llémèna: 300.000 anys d'història humana. Plecs de la Vall de Llémèna. Suplement d'estudis locals. Número 9. Sant Gregori: Ajuntament de Sant Gregori. 12 pàgs.

Abad i Aulines, A. (2003); Evidències d'ocupacions humanes antigues al sud de la comarca de La Garrotxa. 440. La Revista d'Olot. Número 81. Olot: Associació L'Au Cal·ligràfica. Pàgs. 20-21.

Abad, J. i Aulines, A. (2003); Prehistòria a la comarca de la Selva. Tardor del 2002: Amer i la prehistòria. Revista Amera, número 5. Amer: Ajuntament d'Amer. Pàgs. 8-11.

Abad, J. i Aulines, A. (2003); La Balma de la Xemeneia. Història de la descoberta i perspectives de futur.. Revista Amera, número 6. Amer: Ajuntament d'Amer. Pàgs. 8-18.

Abad, J. i Aulines, A. (2003); Continuitat i represa en la investigació i difusió del paleolític a les comarques gironines.. Quadern de l'Associació Arqueològica de Girona. Número 11. Girona: Associació Arqueològica de Girona. Pàgs. 14-83.

Aulines, A. i Abad, J. (2006); La Balma de la Xemeneia: paralització i impediments de les excavacions. Problemàtica de la situació actual (anys 2005 i 2006). Quadern de l'Associació Arqueològica de Girona. Número 14 Girona: Associació Arqueològica de Girona. Pàgs. 71-131.

Aulines, A. i Abad, J. (2007); Ineficàcia i irresponsabilitat de les administracions públiques, una temporada més (2006-2007), a l'hora de permetre dur a terme excavacions regulars al jaciment Balma de la Xemeneia (Amer). Quadern de l'Associació Arqueològica de Girona. Número 15. Girona: Associació Arqueològica de Girona. Pàgs. 85-113.

Noticiari

Abad, J., Serra, J., Canal, J., Jiménez, J., Mesquida, G., Carbonell, E. i Guitiérrez, R. (1983); Nous descobriments i recerques. Butlletí de l'Associació Arqueològica de Girona. Girona: Associació Arqueològica de Girona. Pàgs. 33-35.

Serra, S. (1981); Caçadors neandertalians a Sant Roc. Butlletí de l'Associació Arqueològica de Girona número 4. Girona: Associació Arqueològica de Girona.

2. Projectes d'investigació

Associació Arqueològica de Girona i Universitat de Tarragona (2004); Avantprojecte de divulgació del patrimoni natural i històric dels cingles de Sant Roc i de la Balma de la Xemeneia (Amer, La Selva). Inèdit. Entregat a l'Ajuntament d'Amer.

Campeny, G., Gómez, B., Aulines, A. i Sala, R. (2005); Evolució del poblament plistocè a la depressió de la Selva i a la vall mitjana del Ter. Tarragona: Àrea de prehistòria/Grup d'Autoecologia del Quaternari. Universitat de Tarragona. 2 Volums. Inèdit.

Sala, R., Aulines, A., Garcia, J. i Martínez, K. (2001); Evolució del poblament plistocè a la vall mitjana del Ter. Conques fluvials del Brugent i de la Llémna. Tarragona: Universitat Rovira i Virgili. Tarragona. Projecte de recerca. Inèdit.

3. Treballs acadèmics

Aulines, A. (2005); Els cingles de Sant Roc al paleolític. Aportacions d'ordre científic i social al patrimoni arqueològic de Catalunya. Tesi de llicenciatura. Tarragona: Universitat Rovira i Virgili.
Rodríguez, N. (2004). Jaciment arqueològic "La Balma de la Xemeneia". Treball de recerca 2n Batxillerat. Amer: IES Castell d'Estela.

Roser Vidal Solé (2005) El Paleolític Superior a la comarca de la Selva. Treball de recerca. IES Sta. Coloma de Farners. (26-01-05).

4. Congressos i jornades d'arqueologia

Sala, R., Aulines, A., Garcia, J., Martínez, K., Barceló, P., Bargalló, A., Campeny, G., Garcia, P., Gómez, B., Matarrodona, M., Martínez, I., Sánchez, P. i Yañez, C. (2002); Prospecció arqueològica visual a la vall mitjana del Ter: conques fluvials del Brugent i de la Llémna. VI Jornades d'Arqueologia de les comarques de Girona. Sant Joan de les Abadesses 10 i 11 de maig de 2002. Pàgs.

Aulines, A.; Allue, E.; Alonso, C.; Bosch, J.; Bargalló, A.; Carbajales, M.; Campeny, G.; Gabucio, J.; Garcia, M.; Garcia, J.; Martínez, I.; Martínez, K.; Matarrodona, M.; Sala, R.; Saladié, P.; Sánchez, P.; Rodríguez, N.; Vallverdú, P. i Weisman, M. (2004); II Campanya d'excavacions (setembre de 2003) al jaciment del plistocè superior de la Balma de la Xemeneia (Amer, La Selva). VII Jornades d'Arqueologia de les comarques de Girona. Girona: Museu d'Arqueologia de Catalunya. Pàgs.23-33

5. Informes i memòries científiques

Abad, J., Aulines, A., Garcia, J., Martínez, K. i Sala, R. (2003); Balma de la Xemeneia (Amer, La Selva). Memòria de la intervenció arqueològica. Campanya tardor de 2002 dins el projecte "Evolució del poblament plistocè a la vall mitjana del Ter. Conques fluvials del Brugent i de la Llémna". Girona: Associació Arqueològica de Girona i Universitat de Tarragona. Inèdit. 83 pàgs.

Aulines, A., Garcia, J., Martínez, K. i Sala, R. (2004); II Campanya d'excavacions arqueològiques a la Balma de la Xemeneia (setembre 2003). Memòria de la intervenció arqueològica dins el projecte "Evolució del poblament plistocè a la vall mitjana del Ter. Conques fluvials del Brugent i de la Llémena". Girona: Associació Arqueològica de Girona i Universitat de Tarragona. Inèdit. 150 pàgs.

Sala, R., Aulines, A., Garcia, J. i Martínez, K. (2001); Informe sobre la prospecció arqueològica visual a la vall mitjana del Ter i conques fluvials del Brugent i de la Llémena. Tarragona: Universitat de Tarragona. Inèdit. 7 pàgs.

Sala, R., Aulines, A., Garcia, J. i Martínez, K. (2001); Memòria de la intervenció arqueològica. Prospecció arqueològica visual a la vall mitjana del Ter. Conques fluvials del Brugent i de la Llémena. Tarragona: Universitat de Tarragona. Inèdit.

Sala, R., Aulines, A., Garcia, J. i Martínez, K. (2002) (eds.); Balma de la Xemeneia (Amer, La Selva). Memòria de la intervenció arqueològica. Primera campanya d'excavació arqueològica del projecte "Evolució del poblament plistocè a la vall mitjana del Ter. Conques fluvials del Brugent i de la Llémena". Girona: Associació Arqueològica de Girona i Universitat de Tarragona. Inèdit. 54 pàgs.

6. Campanyes d'excavacions i prospeccions arqueològiques

Campanyes

Primera: abril 2002

Segona: setembre 2003

Tercera: setembre 2004 (suspesa)

Campanyes

Primera: setembre 2001

Segona: setmana santa 2002

7. Divulgació científica i social

Premsa

Bonaventura, D. (2001); L'Associació Arqueològica de Girona busca restes humanes d'un milió d'anys. Diari de Girona (27-XII-02). Pàgina 33.

Bonaventura, D. (2002); La Generalitat aprova la recerca de l'home prehistòric a la vall del Ter. Diari de Girona (16-I-02). Pàgina 31.

Bonaventura, D. (2002); Reprenen a Girona després de 16 anys la recerca arqueològica del plistocè. Diari de Girona (17-III-02). Pàgina 46.

Bonaventura, D. (2002); Els arqueòlegs troben a Amer restes de cérvols i cavalls de fa 40.000 anys. Diari de Girona (2-V-02). Pàgina 40.

Esteban, R. (2001); Un grup de científics busca rastres humans de fa un milió d'anys al pla de Sant Roc. El Punt Diari (4-X-01). Pàgina 32.

Tallers de prehistòria a les escoles

Amer, Grup Els Esquetlles, Agost 2008

I Caminada Popular

15 de novembre de 2003

Pàgines web:

<http://www.arqueogirona.org/Balma.Xemeneia/>